

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

12. De aliis eorum diuisionibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

Propositis bonis & orationibus ad non consentiendū, ad quod etiam iuuar multum spes auxiliij habēdi à Deo ad superandam tentationem illam, quandoquidem non exponat se periculo, nisi ob occasionē legitimam. Probatur hoc, quia per se spectat ad quemlibet facere actiones per se bonas spectantes ad statum suum, quando non potest absque reprehensione; aut præiudicio eas omittere: & quod sequeretur consensus est per accidens, cum possit non sequi mediante Dei gratia, quæ sapissime datur, & sperari debet in tali occasione: ergo absque peccato potest eas exercere.

98. *Hinc patet*, posse Confessores audire confessiones de quibuscumque peccatis & quarumcumque personarum; & Medicos curare in quibuscumque partibus foeminas; & seruos mulierum pollestrarum tractare cum illis, ac eas aspicere modo consueto ac ordinario, non obstante periculo consensus alicuius aut desiderij illiciti.

In seruis autem quia occasio peccandi est tam continua & proxima, iudicarem eos si possent habere aliam commoditatem seruicij absque periculo, teneri ad eam quaerendum, præsertim si frequenter caderent, quæ obligatio multo magis curreret, quando non solum actus interni mali intercederent, sed etiam externi cum ipsa Domina aut aliis ex familia ipsius.

Respondeo secundo, Quando omisso actum aliis bonorum, esset graue incommodum operanti, posse quem eos exercere non obstante periculo, supposita præsertim diligenti præparatione ad non cadendū. *Probat*, Quia illud graue incommodum est motuum sufficiens concipiendi spem diuini auxiliij, & etiam habet magnā vim attrahendi ab ipso consensu, ne scilicet ratione consensus deberet illud incurrere. Quando vero omisso actionum non est nisi leue incommodum, non potest quis ob illas exponere se periculo lapsus.

QVÆSTIO XII.

De aliis Peccatorum diuisionibus.

99. *C*ommuniſſima, ac vulgaris est diuisio septembris Peccatorum in Superbiam, Auaritiam, Luxuriam, Iram, Gulam, Inuidiam ac Acediam, seu Accidiam, quæ etiam peccata capitalia vocantur, quia ex illis tanquam ex capite ac fonte omnia alia peccata maxima ex parte deriuantur: quæ diuisio in hoc sensu est bona, quod quodlibet ex his sit peccatum, & quod nullum sit peccatum, quod non comprehendatur sub aliquo ex illis; & facile etiam reduci posset ad trinembrum; si id facere ad utilitatem vilam eo labore dignam conduceret. Quod autem omnia illa sint peccata patet non solum, quia pro talibus à Scriptura ac Patribus reputantur, quæ probatio est Theologica, sed quia reuera ex natura rei apparent esse indecentia, & multorum malorum sunt causa.

100. *Est autem superbia*, Volitio inordinata excellentiæ, vt cum quis desiderat videri maioris perfectionis, quam est, amore talis excellentiæ; aut cum displicet sibi quod non habeat aliquam perfectionem, quam non habet, nec sibi conuenit, ex eo quod inde sequi videt, quod non æstimetur tanti, quanti aliàs æstimaretur. *Inuisionis* autem appetitus excellentiæ tunc est mortalis quando applicat re aut desiderio media mortaliter mala, vt si iuraret se esse maioris nobilitatis quam est, aut cum malum graue aliorum procurat, vt ipsemet eo dignior appareat; aut cum non vult agnoscere dependentiam ab eo, à quo deberet sub pena mortalis peccati.

Ad superbiam reducitur *Presumptio*, *Ambitio*, *Vana Gloria*, cum suis filiabus, nempe *Insolentia*, *Hypocrysis*, *Contentione*, *Discordia*, *Pertinacia*, *nonistum Inuentione*, *Curiositate*, *Inobedientia*; quarum natura ex ipsis nominibus constat, etiam mendacium ad eam reduci debet, quando fit in ordine ad procurandam excellentiam, vt fit sapissime.

101. *Auaritia*, est amor seu volitio inordinata habendi diuitias cuiusvis generis, & ex ipsa natura rei apparet inordinatio huius affectus, non est autem peccatum mortale, nisi quādo quis applicat media mortaliter mala ad

habendas diuitias; aut cum omittit propterea facere, quæ deberet ex præcepto; aut ratione periculi cadendi propterea in aliquod peccatum mortale, quod sane periculum est tam magnum in iis, qui cum temperare negligunt, vt non dubitem quin sit peccatum mortale in hoc negligentem se præbere, quod valde aduertendum est iis, qui sentiunt se hoc affectu duci.

Ad hoc autem peccatum reducitur *Prodigalitas*, vitium circa diuitias extreme oppositū ipsi, quo quis elargitur diuitias inordinate, dando plus quam oporteret secundum rectam rationem, & est peccatum mortale. quoties ratione eius committitur aliquod peccatum mortale, aut constituitur in periculo magno committendi ipsum, vt si propterea aliorum bona consumeret, aut constitueret se in statu, in quo non posset soluere sua debita, aut sustentare debite familiā sibi commissam. Ex Auaritia procedunt *obduratio* impediens commiserationem erga pauperes ac indigentes; *inquietudo*, seu nimia sollicitudo acquirēdi diuitias, ac metas nimius eas perdēdi; *fraus*, *fallacia*, *mendacium*, *perjurium*, *violentia*; *prodigium*.

102. *Luxuria*, est inordinatus affectus erga voluptates carnales, seu venereas, quando scilicet appetuntur cum non deberent, ex ea originem habent: *Cacitas mentis*, *præcipitatio*, *inconsideratio*, *inconstancia*, *amor sui* & *huius mundi*, *odium Dei*, & *horror futuri seculi*.

Ira, est inordinata volitio vindictæ, quatenus est ex se peccatum, & in hominibus habet annexum saepe appetitum partis sentitiuæ, qui licet ex se, vt non est liber, ita nequeat esse peccatum, tamen quia habet magnam vim trahendi voluntatem ad appetitum talem voluntarium ac peccaminosum, propterea potest vocari peccaminosus causaliter, & non dubito quin quis & ipsum & passionē concomitantē ipsum in parte sentitiua, quādo præsertim est vehemens temperare teneatur, aut procurare id facere magno studio, quæ obligatio erit maior, quōd peiores sunt effectus ab ipso procedere soliti, & quōd ipsemet appetitus sentitiuus est vehementior; nō est autē ira voluntaria peccatum mortale ex se, nisi quādo vindicta quæ appetitur est grauis, aut applicatur mediū mortaliter malum ad eam inferendam. Huius affectus filia: numerantur: *Indignatio*, *tumor mentis*, *clamor*, *contumelia*, *blasphemia*, *sen maledictio* & *vixa*.

103. *Gula* est inordinata volitio cibi aut potus; quando autem est peccatum mortale, velex se, vel ratione effectuum inde procedentium, aut periculi ratione eius incidendi in alia peccata, patet ex natura rei, vel ex determinationibus virorum doctorum, quas longum esset hic examinare, & communiter traduntur ac cognoscuntur. Solum propono difficilem mihi semper visam esse rationem, ob quam communiter dicitur ebrietas esse peccatum mortale, quia scilicet per eam priuatur homo vsu rationis: nam quod aliquis vellet pro tanto tempore priuare se vsu rationis libere, quanto solet ea carere ratione ebrietatis, non apparet mihi sufficiens pro peccato mortali seclusis aliis inconuenientissimā aliās non posset quis procurare somnū præsertim non necessarium; nā dum dormit etiā caret vsu rationis; est quidem differentia inter vtramque; priuatio nem vsus rationis nam quæ ex somno venit, facile tolli potest, quando esset occasio; quæ vero per ebrietatem, non ita ante aliquot horas: sed hæc ipsa differentia non videtur sufficere; quia ex ea sequeretur priuationē quæ fit per ebrietatem ex se non esse malam mortaliter; sed quia sequi posset interea aliquod magnū malū vel ebrio vel aliis, quæ facilius excusari possent, si dormitione contingeret priuatio illa; hoc autē modo dormitio posset esse peccatum mortale, quia multi casus posset contingere, in quo ratione periculi deberet quis non dormire. *Deinde*, qui vellet se inebriare, posset esse sic constitutus, vt non posset moraliter existimare securum aliquod aliud damnum, ratione cuius euitandi deberet abstinere ab ebrietate: vnde tum posse se inebriare absque peccato quantum ad hanc rationem.

Nihilominus, quia ex natura sua habet sic priuare, vt nō possit facile recuperari vsus rationis, quāuis esset periculum

Quid Prodigalitas.

Quid Luxuria.

Quid Ira.

Diuisio Peccatorum in septem Capitalia.

Quid superbia.

Cur ebrietas est peccatum mortale.

Quid Auaritia.

Quādo est mortale.

culum aut adesset occasio vtendi ratione & secus sit de priuatione per somnum inducta, hæc ipsa differentia sufficit, vt appareat grauitus mala ebrietas, præsertim nisi cauatur in ordine ad sanitatem recuperandam aut conseruandum aut finem aliquem insigniter bonum, qui alias obtineri non posset; quo in casu sentio cum Cai. & Siluestro posse quælicite se inebriare secluso periculo aliorum malorum, quæ committi non possent ad illum finem.

Possit quis licite inebriari re quædoque.

Gula filia reputatur: mentis habitudo, inepta latitudo, multiloquium, scurrilitas, immunditia, & quotquot alii effectus inordinati sunt, ex quibus colligimus hominem esse gulosum, aut fecisse excessum in cibo aut potu.

Quid inuidia.

*Inuidia est displicentia voluntaria de bono alterius quocunque, quatenus ex hoc sequitur eum nobis aut nostris præferri & est mortale, quando ad impediendum tale bonum applicamus mala mortaliter media, aut quando desideramus efficaciter, quod alius non haberet tale bonum ex hoc fine, ne scilicet nobis præferatur, & qui sentiunt huiusmodi affectum, tenentur ipsi temperare ratione periculi eos inducendi ad alia peccata, in quæ facile labuntur inuidi: apparet autem malitia eius sicut aliorum, de quibus hæcenus. Effectus, seu filia ipsius, dicuntur: *Odium, susurratio, detractio, gaudium in aduersis proximi, afflictio in prosperis.**

Quid Acedia.

*Acedia seu Acidia est pigritia voluntaria retrahens ab exercitio virtutis ob difficultatem & est mortale peccatum quando retrahit ab exercitio præcepto, aut constituit in magno periculo retrahendi: Habet pro filiabus, *desperationem, pusillanimitatem, Torporem, Maliciam, Rancorem, mentis Euagationem.* Hæc de hac diuisione peccatorum in septem capitalia.*

Aliæ diuisiones peccatorum.

105. *Alio modo possunt diuidi in decem classes iuxta decem præcepta, ponendo in qualibet classe peccata contra singula præcepta. Possent etiam diuidi in tot classes, quot sunt virtutes, ponendo in qualibet classe peccata contra quamlibet ex virtutibus. Variis etiam aliis modis possent diuidi.*

Quid peccatum ex malicia, passione & ignorantia.

Alia denique satis etiam vulgaris diuisio est, qua diuiduntur in peccata ex malicia, ex ignorantia & ex passione. Peccatum ex malicia est quod fit sine ignorantia aut passione sensibiliter trahente ad peccandum. Peccatum autem ex passione est quod fit cum tali passione, vt cum quis peccat commotus ira aut concupiscentia partis sensitivæ. Peccatum denique ex ignorantia est quod fit ex aliqua ignorantia.

*Illam vero ignorantiam ad hoc non sufficit quæ tollit voluntarietatem actus, & illa sufficit quæ non tollit; quænam autem ignorantia tollat voluntarietatem dictum est supra, & vltius de ea potest videri meum commentum in *Dist. 43.**

DISPUTATIO V.

DE VIRTUTIBVS MORALIBVS.

1. **C**ertum est ad felicitatem naturalem nihil magis spectare, quam virtutes morales: per eas enim maxime perturbationes animi felicitati aduersæ, vel tolluntur omnino, vel sedantur; & præterea sunt etiam ex se principales hominis perfectiones & post virtutes Theologicas maxima felicitatis æternæ consequendæ adiumenta. Quare ad hanc scientiam earum consideratio sine dubio spectat.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid sit virtus moralis.

2. **A**gitur hic de virtute morali in actu primo, & quamuis hæc duplicem habeat acceptionem: vnā, qua comprehendit virtutes etiam Theologicas, aliam quæ comprehendit solas & omnes, quæ non sunt Theologice; tamen hic placet agere de ipsa in priori acceptione, quia supposito quod cognoscatur quid sit virtus Theologica, quod ad Theologiam spectat, facile est

ceteras, quæ non sunt tales ab illa secernere, & consequenter ad hoc definitionem accommodare, modo sciatur quid sit ratio virtutis moralis, vt sic, vtisque communis, quod hic conandum est facere.

Et quidem supposita declaratione actus boni moralis superius factæ, meo iudicio facile & breuiter definiti possit virtus moralis, vt sic, esse *habitus ille, qui inclinat ad actum bonum moralem eliciendum*, hæc enim descriptio soli & omni virtuti morali, præsertim appetitiue, conueniret; nec est vlla ratio, ob quam pro bona haberi non debeat. Placet tamen explicare definitionem qua authores communiter vtuntur. Est autem hæc: *Virtus moralis est bona qualitas mentis, qua recte viuunt, quam nullus male vitur, quam Deus in nobis sine nobis operatur ex quibus tamen vltimam particulam quæ Deus in nobis &c. dicunt communiter non conuenire virtuti morali vt sic, sed Theologicæ; ea autem dempta, definitio conueniet adæquate virtuti vt sic.*

Quid virtus moralis.

Dicitur: *bona qualitas* quia in hoc tanquam in genere conuenit cum omni qualitate perficiente subiectum. Dicitur: *mentis* vt secernatur a qualitatibus non perfectentibus mentem, nec iuuantibus per se ad operationes mentis eliciendas. Dicitur, *qua recte viuunt*, vt distinguatur ab habitibus mentis speculatiuis. Dicitur: *quam nullus male vitur*, vt intelligatur determinatio virtutis ad actum bonum moraliter.

3. *Sed circa hanc particulam* occurrit difficultas non leuis hic examinanda, an virtus moralis habeat ex se huiusmodi determinationem, vt non possit concurrere ad actum malum, aut indifferentem: nam si sic, definitio facilis est sine vltiori glossa; sin minus, explicari debet hæc particula ita, vt sensus sit quod, quatenus virtus est, nemo ea male vitur aut indifferenter.

CONCLUSIO I.

Virtutes morales appetitus sensitivi possunt inclinare ad bonos & malos actus. Hæc est Scoti 1. d. 17 q. 3. quem præter suos sequitur. Auerſa q. 55. f. 9. contra multos Thomistas.

Virtutes morales partis sensitivæ possunt inclinare ad bonos & malos actus.

Probat quia illæ virtutes, sicut & actus earum subordinantur voluntati, & non respiciant ex se bonū honestum, sed vtile aut delectabile, & voluntas possit imperare illarum actus, & quando proponerentur vt honesti, & quando vt inhonesti: ergo virtutes illæ nunc inclinarent ad actum bonum, nunc ad actum malum.

Confirmatur, quia si quis acquireret habitum temperantiae, quo pars sensitiva inclinaretur ad bibendum tantum bis in prandio (supponamus actum temperantiæ quoad potum consistere in hoc) & voluntas possit imperare temperantiæ imperaret bis tantum bibendum, actus ille esset bonus, & habitus temperantiæ ad illum inclinaret; sed si Deus præciperet non bibere omnino, aut non nisi semel, & tamen ad hoc voluntas imperaret bis bibere, ille actus esset malus & habitus idem inclinaret ad illum; ergo habitus temperantiæ sensitivus nunc inclinaret potest ad actum bonum, nunc ad malū.

CONCLUSIO II.

4. *Dantur aliqui habitus in voluntate indifferentes ad actum bonum & malum.* Probat quia dantur in ea habitus inclinantes per se ad bonum delectabile, sed hi habitus sunt indifferentes ad actum bonum & malum non minus, quam habitus appetitus sensitivi à paritate rationis.

Dantur in voluntate indifferentes ad bonum & malum.

CONCLUSIO III.

Habitus voluntatis, quo inclinaretur ad prosequendum obiectum ex se honestum honestate obiectiva (qualis potest dari, cum in hoc nulla sit implicancia) *est ex se indifferens ad actum bonum & malum, quantum ad hoc quod possit ad vtrumque inclinare.* Hæc est conformis Scoti supra, & probatur quia actus talis habitus potest quandoque affici circumstantia mala, & tum erit malus, vt cum quis vellet orare cum teneretur assistere infirmo, & potest carere omni circumstantia mala, vt cum nulla erat ob quam deberet ipsum omittere & tum erit bonus, ergo habitus ille est sic indifferens.

CON